

Fages de Climent, l'artista, el sentimental, l'amic

Montserrat Vayreda

Amb tot i que en tenia tantes dignes de ser destacades, aquestes tres són, però, aquelles facetes de les quals n'hem pogut captar més matisos i modulacions: com a amic, com a sentimental i com a artista.

L'amic

Tots sabem que era home de cafè i de tertúlia, que tenia molts amics i que arreu on anava sabia fer-se amb un auditori, perquè era tan sociable com amè i divertit i sempre trobava un o altre disposat a sortir amb ell o acompanyar-lo on calgués. Això us ho certificaria un dels seus més fermes incondicionals: l'hoteler Josep Martí Roca —pare pedaç de tots els artistes empordanesos—, que, amb ell i amb el també traspasat Joan Sibecas, feia freqüents escapades al Pirineu, a la Catalunya Vella i als més remots indrets del país. Els obligava a baixar del cotxe per agafar uns branques de cirerers d'arboç, un conjunt de cardots o un matoll de ginesta. Els feia parar on li semblava que podia degustar un bon plat de peix, o a la sortida d'un revolt de carretera des del qual podien contemplar una gairebé exhaustiva panoràmica. Ens escrivia postals des de llocs desconeguts, insospitats, dels quals copsava la gràcia de l'isolament, d'una pedra, d'una gorja de riu, i arribava triomfal portant-nos el present d'un formatge de muntanya o d'una estrofa improvisada al llarg del camí. Li agradava d'arribar amb les mans impregnades d'herbes aromàtiques i els llavis plens d'adjectius de lloança. Ell presidia el nostre grup sempre que ens reuníem per celebrar un sant o alguna festa, com quan a fi d'any ens aplegàvem per brindar per l'arribada del nou. Es sentia com

el peix a l'aigua contant alguna facècia, declamant versos, imitant algun dels seus vells professors d'universitat, amb una traça que li era congènita, i ens feia riure a tots quan parodiava els cors de Clavé repetint una i altra vegada un mateix *ritornello* amb totes les gradacions de veu hagudes i per haver. Reia satisfet en veure que nosaltres ho feiem tant a gust, i en aquells moments, oblidats tots els problemes i preocupacions, era un adolescent il·lusionat que en tot trobava la gràcia de viure.

Amic entre els amics, se sentia agut, radiant, feliç.

Quan ja no es llevava i sentia propera la davallada, va voler-se fer una fotografia amb les quatre veteranes poetesses de Figueres, i una altra amb tots els amics pintors dels quals havia fet la presentació en el catàleg de les exposicions respectives. Aquesta va fer-la el doctor Llinàs, per qui sentia una vivíssima simpatia i al qual sovint consultava quan una o altra marfuga li encomanava tristesa o el feia sentir deprimat, ja que ell li esbandia el pessimisme amb una ratxa de bon humor.

El sentimental

Sí, sentimental. Us ho demostraré amb un sol fet. Tenia debilitat pels gossos i darrerament, un any abans de la seva mort, va arreplegar un parell de bramaires famolencs i esperitats als quals va posar els noms de Portal i Gallarda per fer present i mòbil el Portal de la Gallarda de Castelló d'Empúries, de la seva propietat, magnífic monument en pedra que era un dels seus orgulls. La parella canina el seguia pertot, fins al punt que gairebé més que una companyia li eren un destorb. Aleshores regalà la Gallarda a un pastor de Castelló i va quedar-se amb en Portal, clapejat de ros i blanc, de morro fi i cua bellugadissa i que, cadell com era, li saltava a sobre sense cap mena de respecte. Quan ell havia de sortir per un o altre afer, el gos

Carles Fages de Climent
i, d'esquerra a dreta,
Carme Guasch,
M. Àngels Vayreda
i l'autora d'aquest article.

L'artista

feia vida al cotxe del poeta, on trobava sempre matalàs per dormir i un rosegó per enganyar la gana. A més, va trobar gust a viatjar al costat del seu amo, que sovint es desplaçava d'un lloc a l'altre. Assegut al seient davanter, semblava indicar-li quan havia de fer stop o quan el semàfor li donava pas. Per altra banda, en Carles conduïa d'una manera tan anàrquica, que el codi de circulació semblava que l'havia après del movedís Portal. El seguia com si fos la seva ombra, sempre el tenia entre cames; quan encenia una cigarreta i llençava el misto a terra, si aquest quedava encès, el gos l'apagava amb un cop de pota entre decidit i temorenc. Feta la feina li llepava les mans com donant-li a entendre que ja podia dormir tranquil.

Quan el poeta agafava el tren per anar a Barcelona, en Portal l'esperava durant tot el dia, tancat dins del cotxe, fins que algú de nosaltres li duia el paquetet d'ossos i li obria la portella perquè pogués donar compliment a les seves més peremptòries necessitats. Un vespre, quan el poeta estigué de retorn, va trobar-lo mort a sota el cotxe, on s'havia anat a aixoplugar després d'haver estat atropellat per un altre vehicle que travessava la carretera general. No vulgueu saber quin fou el seu desconsol. En parlava amb tanta tendresa que semblava que d'un moment a l'altre se li havien de negar els ulls. I més encara quan l'endemà va adonar-se que l'escombriaire se l'havia endut. Fou aleshores que, acompanyat de Joan Sibecas, va arribar-se al dipòsit de les escombraries i el va cercar fins que el van trobar. El van embolicar amb un sac i vingueren a recollir-me per anar-lo a enterrar a Puigventilde, un petit promontori d'Avinyonet de Puigventós, vora les ruïnes gloriïoses d'una vella masia fortificada. Allà la ruda i el vent cantaren les absoltes a aquella petita vida amiga del poeta.

L'home dels epigrames que fiblaven, l'irònic impenitent, era sentimental i ingenu com un vailet que troba en el seu gos el primer company de penes i fatigues.

De retorn del Clínic, una vegada enllitat en una cambra de la Pensió Roca, se la va fer arranjat amb els mobles i quadres més austers de la seva casa pairal. Fou aleshores que no va tenir altra dèria que la de compilar, ordenar i acabar la seva obra inèdita, dispersa, oblidada pels bars, hotels i restaurants on anava a menjar i a escriure en els seus recorreguts de vol curt per les poblacions veïnes. La febre d'esmenar, de recollir versos, articles i proses, va anar pujant de grau. A mi va encomanar-me els seus *Sonets* i el *Somni de Cap de Creus*, que periòdicament corregíem i ordenàvem. A la meua germana M. Àngels, l'ample anecdotari de Joan Carbona —el rei de la ironia empordanesa—; a Maria Perxés, bibliotecària de la nostra ciutat, la classificació de tots els articles publicats; als pintors Olga Torras i Joan Capelleres, les il·lustracions respectives del *Somni de Cap de Creus* i del *Zoo*, inèdits els dos. La seva cambra es convertí així en un rusc d'abelles del qual era l'orquestrador.

Tenia al voltant un grup de gent organitzada que anava dirigint amb una voluntat que ressorgia ferma de les cendres de totes les anteriors inconstàncies. L'anàrquic, el bohemí, l'abúlic, empès per la urgència de la mort es transformà en l'home ordenat, meticulós i exigent, que sols se sentia mogut per l'afany d'acabar l'obra, abans que l'arribada de l'hivern no li restés les poques forces que li quedaven. «No cal perdre temps», —deia—, «no tinc vida per gaire més».

A mesura que s'anava afeblint, debilitant, que sentia apropar-se l'hora de la mort, la taca del pessimisme s'estenia pels seus ulls clars i els hi enfosquia. Les seves paraules es tornaven un punt amargues, escèptiques i adolorides, i no hi havia possibilitat de sostreure-li la clarividència amb què comptava els dies. Amb tot, una quinzena abans de morir, encara va esmenar el *Novíssim diàleg de la Sirena i el pastor*. I, a la vigília del seu traspàs, va fer-me llegir el solemne cant que ha de cloure *El somni de Cap de Creus*, corregint verbalment alguna que altra paraula. Es pot dir que les estrofes de la *Balada del sabater d'Ordis* —recitades pel seu fill Pere Ignasi— i les notes greus i elevades de la música gregoriana van ser l'última remor que la vida va oferir a Carles Fages de Climent, que sempre, n'estem segurs, estarà entre nosaltres.

Montserrat Vayreda és poetessa.

Aquest article va ser publicat al setmanari *Presència*, núm. 224, de 18 d'octubre de 1969, en ocasió del primer aniversari de la mort de Carles Fages de Climent.